

Н.М. Федоренко, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

АВТОНОМІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ШЛЯХ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Євроінтеграція України обумовила необхідність реформування усіх сфер суспільного життя, у тому числі системи освіти. Глобальні динамічні зміни в суспільно-економічному розвитку зумовлюють стратегічні завдання та визначають головні напрями оновлення і розвитку вищої освіти в Україні, підвищення її якості та приведення у відповідність до структури потреб ринку праці, серед яких: творче використання досвіду сусідніх з Україною держав-членів ЄС; адаптація законодавства України до принципів університетської автономії; спільна підготовка фахівців у європейських вищах та обмін випускниками; вирішення проблем юридичного визнання дипломів українських закладів вищої освіти у країнах ЄС; створення умов для закріплення фахівців, що закінчують навчання; недопущення «відтоку мізків» з нашої держави; підготовка фахівців, спроможних захистити інтереси України у жорстких умовах світової конкуренції та інші виклики.

Автономія університетів розглядається як необхідний інструмент досягнення високої освітньої якості, конкурентоспроможності, можливості комерціалізації власних нових доробок для подальшого розвитку наукової бази університетів.

Реформа системи вищої освіти в Україні визначається Законом «Про вищу освіту», ґрунтується на засадах автономії закладу вищої освіти, передбачає:

- 1) в основі змін до вищої школи – ідея автономії в академічній, організаційній та фінансовій сферах;
- 2) якість підготовки фахівців у вищих навчальних закладах як основа конкуренції між ними;
- 3) проведення вищими навчальними закладами внутрішнього публічного моніторингу, результати якого будуть розміщені на їх сайтах;
- 4) запровадження Національного агентства з якості вищої освіти та незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти тощо.

Однією з основних проблем реформування української системи вищої освіти є визначення форм і меж автономії закладів вищої освіти

задля ефективного їх функціонування, а також підтримання балансу між ступенем автономії та державним регулюванням освітнього процесу з метою адекватного задоволення соціальних очікувань, зокрема поєднання ідеології вільного ринку з дотриманням принципів соціальної справедливості. Міжнародні та європейські документи пропонують вирішувати цю дилему шляхом посилення суспільного контролю за якістю освіти, оптимізації й певної децентралізації управління вищою освітою.

Асоціацією європейських університетів визначено основні принципи, умови та методологію розрахунку показників автономії, запропоновано інструментарій для порівняння національних систем вищої освіти на предмет автономії, який дозволяє встановити взаємозв'язок між автономією й іншими концепціями, такими, як продуктивність, фінансування, якість, доступ та утримання. Порівняння індикаторів оцінювання автономії закладів вищої освіти довело існування суттєвих розбіжностей, які обумовлені, насамперед, популістським, формалізованим підходом до реформування вищої освіти в Україні, недостатнім розумінням самої суті академічної автономії та академічних свобод.

Глобалізація світу та розбудова єдиної Європи перетворюють інтеграцію національної освіти до європейського та інноваційного світового освітнього просторів на обов'язкову умову буття української держави. Проблемним моментом на шляху інтеграції була непослідовність освітньої політики, тому цей процес має перервний характер. Новий етап, що розпочався після 2014 р., ознаменувався інтенсифікацією синхронізації української освіти з європейськими параметрами. Перспективними напрямками української освіти в умовах євроінтеграції є: конвергенція з європейськими країнами ключових показників, які визначають напрями та сутність розвитку національної освіти; посилення університетської автономії; оптимізація моделей управління та фінансування з урахуванням тенденції децентралізації, посилення ролі регіонів у прийнятті рішень, розбудови державно-громадсько-приватного партнерства; подальша трансформація змісту освіти на компетентнісних засадах і розроблення валідних вимірників оцінювання набуття молоддю ключових і предметних компетентностей; наближення освіти до потреб суспільства, а професійної – до потреб ринку праці. Проте, при формуванні національної концепції якості вищої освіти, що сумісна з європейськими критеріями якості вищої освіти необхідно водночас враховувати традиції, особливості та можливості вітчизняної вищої школи.